Kraftverket från öster.

En berättelse om min finlandssvenska mor.

Anders Lagrelius

Förord

Detta ska bli en hågkomst av mor Barbara Lagrelius född Lagerborg som jag vill berätta för mina barnbarn som hon aldrig fick träffa. Även mina syskons barnbarn liksom kusiner och deras ättlingar kanske har något nöje av denna berättelse. Det är ju en väldigt personligt färgad berättelse som säkert någon kommer att ha synpunkter på. Hon sade alltid att hon hoppats på ett rödhårigt barn, vilket hon inte fick och hade nog blivit extra glad över att se rödhåriga barnbarnbarnet Hilma.
Hon föddes som fjärde barn den 29 augusti 1907 i en familj med totalt 7 födda barn. Den förstfödde sonen dog i samband med förlossningen och en tvilling vid 4 års ålder i blindtarmsinfektion. Kvar blev en bror Loffi (Olof) och systrarna Helena, Susanna och Teodora. Tillsammans fick systrarna 12 barn, och antalet barnbarn blev 24. Antalet barnbarnsbarn har jag ingen kontroll över och det är väl i skrivande stund inte klart ännu hur många det blir.
Som också framgår av mina tidigare beskrivningar om Barbaras mor och mormor (vilda Rosa) fanns det mycket kvinnokraft i generna. Det var nog inte lätt för den bortskämde 40-årige maken som kom direkt från föräldrahemmet in i äktenskapet att hävda sig och det återkommer jag till senare.
Berättelsen är först min tolkning av historien och som bilaga sedan Barbaras egen berättelse vilket gör att beskrivningarna kan skilja sig något.
Har också blivit inspirerad av några rönningebor som t.ex. Ninni Danielsson att skriva om Barbara som knappast var okänd i byn med sin starka personlighet, både på gott och ont, men mest dock på gott.

Var ska man börja?

Kanske med det lite ovanliga med namnen på de fyra systrarna Lagerborg: Barbara, Helena Susanna och Teodora; Klassicistiska namn på döttrar till professorn i filosofi och psykologi Rolf Lagerborg. Alla utom Susanna hade bara ett förnamn, vilket var lite ovanligt i släkten. Alla var odöpta då deras far Rolf var deklarerad ateist. Susanna måste låta döpa sig och konfirmeras innan hon fick gifta sig med Kenty (Ragnvald) Bagge. Helena blev frälst vid hög ålder medan de andra förblev hedningar. Barbara koketterade nog lite med denna sin egenskap; hon berättade gärna om hur hon på dottern Marias bröllopsmiddag sade till brudgummen Gunnars far som var präst: Du vet väl att jag är hedning? och hur denne nästan satte soppan i halsen. Om det senaste vet man ju inte om det är sant men det blev en bra historia!
Det ska med en gång sägas; i den här släkten har man inget emot bra historier, även om sanningshalten är varierande.

Uppväxten

Barbara berättade väl inte så mycket om sin barndom, mer än om de omvälvande händelserna kring inbördeskriget, som ju också på ett våldsamt sätt avslutade tillvaron i Hangö
Familjen har ju då bott i Helsingfors på olika adresser, Rolf senare i Åbo och man bodde under barnens tidiga uppväxt i Hangö och Bromarv.

198. Villa Thalattan pääjulkisivu.

Villa Thalatta i Hangö

Rolfs tempel i Bromarv

Om detta har Barbara skrivit ner en berättelse som citeras i slutet av skriften.

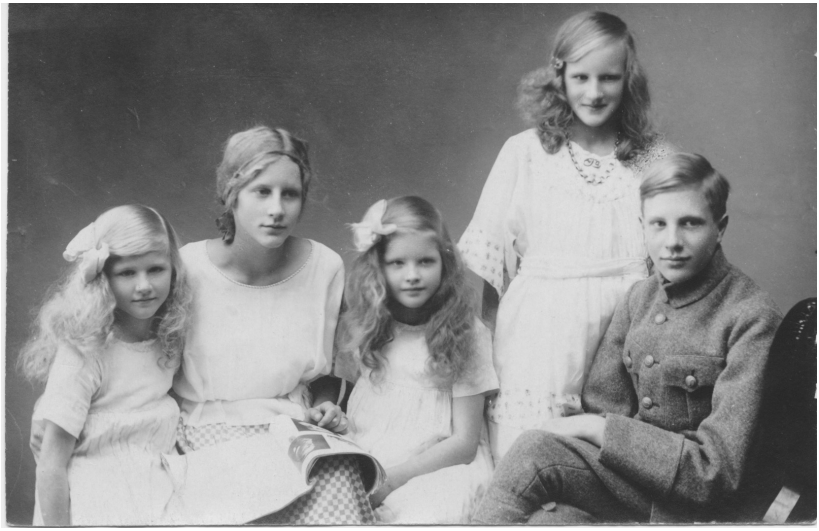

Teodora, Barbara, Susanna, Helena och Loffi (Olof.)

Barbara och Loffi runt 1910

Av Faster Viva fick Barbara en dagbok vid 15 års ålder 1922 i vilken hon förde anteckningar fram till 1927. Det är en typisk tonårsdagbok med svärmerier och redogörelser för danser och fester. Vem fick dansa mest och vem blev svartsjuk. Intressant är att dagboken får veta att en Charlie af Frosterus är speciellt gullig. Denne skulle ju senare bli Teodoras första man Teodora var vid detta tillfälle bara 8 år.)
Att familjen fick väldigt ont om pengar vet vi ju, men att den skulle bero på den kraftiga förändringen av finska Markens värde. Mot detta står uppgiften att Rolf skulle ha spekulerat bort hela sin förmögenhet genom att satsa alla ägg i en korg (i Ryssland.)
Någonstans skall tanken ha uppstått att man skulle till dels ha ett självhushåll och att detta skulle vara på landstället Löfkulla.

Wiva och Rolf utanför Stora huset i Löfkulla

Stället inköptes 1920 av Wiva och Rolf och åkrarna odlades med rotfrukter och bär och en del exotiska växter. Den stora

skörden av bär räckte och blev över och bevarades i konserverad form eller så fick barnen åka in till Hangö för att sälja produkterna på torget och hos förmögna släktingar och bekanta. Jag har förstått att det orsakat en del munterhet bland ortsbefolkningen - "trasiga är di och i lumporna går di, men si herrskap det är di!" skall den slagfärdiga Gunnel som hjälpte till då och då på Löfkulla ha myntat.
Landstället ligger vid Jennarbyviken, som numera är avdelad från havet med en grusbank - närliggande järnverk Koverhar behövde färskvatten och fick igenom regleringen. Med banken fick man en förbättrad vägförbindelse med omvärlden - tidigare användes sjövägen oftast. När man kom från Lappviks station ner till andra sidan viken, ställde man sig på en klippa och ropade över vattnet och blev så hämtade med roddbåt. Lappviks Ropsten skulle man kunna kalla den. Det berättas att någon friande ungherre simmade över viken med kläderna i ett paket på huvudet. Se där åter en bra historia!
Hur som helst hade döttrarna många beundrare som kom på besök genom åren och en stig längs med strandkanten döptes av de yngsta till "Kärleksstigen." Döttrarnas fäst- och äkta män har inte gjort så stora avtryck på stället utom möjligen Susannas första man OA Hammarström som var där flera gånger, men Barbaras Einar och Susannas Kenty var bara där en gång var. För att komma ut på Långholmen fick man gå eller köra över ett vad

Einar vadar med med bilen ut till Långholmen

Det berättas om hur Einar skulle hjälpa svärfar Rolf med en trilskande aktersnurra och hur imponerad filosofen var av ingenjörens insats: "Det var en förunderlig spik han slog i aktersparkaren, ingenjören." Det framgår ganska tydligt att de inte talade samma språk och det var nog så under hela deras bekantskap.

Barbara i mustasch

Det framgår dock att man ägnade sig åt dans och teaterspel och det var inte bara Teodora utan även Barbara och Helena dansade.

Barbara i balettposition

Helena fick dock sluta tidigt då hon sades vara för tung för tiljorna. Så mycket mer vet jag inte om Barbaras uppväxt, tonår och tidiga vuxenliv - en del har väl fallit i glömska och då två av mina systrar inte längre finns bland oss och den tredje inte minns något alls, kan man förbanna sig att man inte frågat och framför allt dokumenterat mer. Det gjordes ett försök av vår dotter Maria att intervjua henne med diktafon och det gick till en början bra, men som kom någon och knackade på och då slutade hon med en svordom och det blev inte så mycket mer. Det var som en chans som tyvärr inte kom igen. Tyvärr verkar kassetten ha förkommit i någon flytt, så även det materialet är borta.

Flytten till Stockholm

Yngsta systern Teodora började tidigt en karriär inom baletten och fick som ung (16år) möjlighet att börja som primärelev på Kungliga operan i Stockholm. Hon ansågs vara alltför ung för att flytta dit ensam, så Barbara följde med som ”förkläde” och kanske för att även hon själv ville pröva sina vingar utanför hemmet.

Detta var den historieskrivning som vi fick höra, men när man läser breven, framgår det att Barbara flyttade till Stockholm först och att hon i breven hem innerligt hoppas att Teodora ska komma efter för att göra en danskarriär, vilket nog Rolf tyckte var onödigt eller till och med ovärdigt. I breven finns det livfulla beskrivningar om hur tillvaron som kontorist i Stockholm alldeles i början av 30-talet tedde sig. Ekonomin var hårt ansträngd och man levde mycket på bidrag från Rolf och faster Viva. Den första lönen (150 kr) gick helt och hållet åt till hyran, så det var ju lite knapert. Men samtidigt fanns det släkt och vänner till familjen i Stockholm som såg till att systrarna inbjöds och fick deltaga i middagar och fester. Det

var heller inte helt ovanligt att de blev utbjudna av beundrare. Ska inte här berätta hela hennes CV, men bland annat upptäckte hon på sitt arbete att en kamrer svindlade firman och hon anmälde detta till chefen vilket resulterade i en polisutredning och rättegång. Hon arbetade också hos Krüger och Toll. En tid efter dennes bortgång fick de anställda halverad lön för att därefter bli uppsagda. Alltså följde en tid med arbetslöshet och Barbara övervägde att byta bana eller att återvända till Finland, men omsorgen om Teodora fick henne att stanna kvar.
I breven från 1933 lyser saknaden av familjen genom princip alla brev. Hon blir bjuden att möta sin far under en helg i Mariehamn, en händelse som i förlängningen kom att medföra stor förändring i hennes liv.

Barbara Lagerborg i Kastelholms ruiner (Foto: Einar Lagrelius)

Förälskelsen

En händelse som är som en tanke var ju att Barbara och Einar träffades på Åland där också pappa Rolf och hans blivande hustru Elna en gång hade stött Vid genomläsning av breven till Teodora får man lite mera kött på benen om de olika romanserna som inte ska analyseras mera här. ihop. Hur mycket av deras möte som berodde på planering är oklart, men Einar var där med sin far Axel och Barbara med sin far Rolf. Under uppväxten har vi hört att Einar som många andra stockholmare var betuttad i Teodora som gjorde succé på Operans balettscen och det framgår också av breven mellan Barbara och hennes släkt i Finland. Ännu ett halvår efter att de möttes har de inte riktigt blivit ett etablerat par, och Barbara skriver att han nog är mera förtjust i Teodora och även i Susanna. Intressant är också att Barbara i breven hela tiden kallar Einar för Lagrelius och det dröjer flera månader innan han nämns vid förnamn. I breven till Rolf och den övriga familjen finns inte många antydningar om hur romansen spirar under 1933. Vid genomläsning av breven till Teodora får man lite mera kött på benen om de olika romanserna som inte ska analyseras mera här. Där får man klart för sig att flera beundrare lurar i vassen och åtminstone en romans är mera allvarlig till sin karaktär och dessutom hemlig.

Stockholm, den 4.12. 1933.

Min egen älskade familj.

För alla trådlösa gratulationer och varma tankar som sväva omkring mig ber jag få framföra mitt djupt kända tack. Även så för kastruller och andra liknande föremål som jag av min nyligen avresta, djupt saknade syster såsom namnsdagspresent erhållit. (Nej nu härmar jag ju min högt avhållne broder). Faster, Teo, Rolf och Susie skola ha tack för sina bedårande brev, vilka i sinom tid å det mest ingående skola besvaras. Teo får kopia av detta teknikens underverk.

Nu skall jag försöka hålla mig i skinnet och på ett nyktert sätt beskriva mina öden och äventyr sedan Helena förlorade den sista dyrbara skymten av min tyvärr mycket isögonenfallande frånsida. Tyngd av sorg slöpade jag mig inåt staden, men då jag kom till Kungl. slottet kunde jag ej längre, jag dignade ned vid Gustav III:s fötter, Tjusarkonungens med andra ord, och"hastdu mir gesehen" trädde denne ned från sin piedestal och sjöng: Kom lilla flicka valsa med mig. Men den som tackade nej det var jag, så jag gick snällt hem och lade mig efter att ha gjort rent och städat undan det allra värsta av allt bråte, som min älskade syster Helen lämnat bakom sig. Jag sov gott och kravlade mig upp tidigt och gick på ensam långpromenad, varvid jag på hemvägen träffade herrskapet Althin med barn och blomma, som övertalade mig att komma hem till dem och äta fläskpannkaka. Jag lät mig övertalas och hade urskojigt med ungarna och de gamla med förresten. Hemkommen ansade jag hår och naglar och begav mig därefter till Schildts med H.J. i handen. Match var mycket glad att läsa om Gitti och Rolf. Där undfägnades jag åter. Ni ser att jag förtjänade mitt uppehälle ganska bra, jag hade ju ingen mat hemma förstås.

I dag just medan jag borstade tänderna ringde den lille Gudsängeln Einar. Han talade om att det var månsken i kväll och att hans sjö låg frusen och att han tänkt åka skridskor med mig i kväll. Jag den sportiga hurtiga flickan måste tyvärr meddela honom att min älskade familj exproprierat mina skridskor, om jag nu någonsin ägt några eller om jag alltid lånat Helenas kan jag inte påminna mig. Kan ni se Einar och mig åka ut hand i hand i månskenet? Jag dör av skratt vid blotta tanken. Förresten är jag sedan långt tillbaka, närmare bestämt sedan kl. 5 i går, upptagen. Nu ringde den lilla raringen igen. Han påstår att han i lördags inbjöd mig att äta middag i dag och alltså har företrädesrätt. Kan du påminna dig Helena om så var förhållandet, jag kan det inte. Vi ha kibblat i en hel halv timme och han har utmålat alla delikatesser jag skall få och så har han bjudit krimi-

Under november-december och id nyår 1933-34 ändras dock tonen en del i rapporterna om kontakten med Einar, men först i slutet av 1934 finns plötsligt reaktionen och rapporten om förlovningen den 30/11 1934. Här finns också en lång

beskrivning om hur Einar och Barbara skriver långa rader av tackkort de första dagarna i december.
Annars får man ju klart för sig att Einar efterhand alltmer träget uppvaktat henne och efter hans första och enda vistelse på Löfkulla sommaren 1934 börjar hon berätta i dessa brev hur Einar vill gifta sig genast och hon frågar då Teo om vad hon tycker - hon känner att hon sviker sin ”småunge”, men Teo tillstyrker och man börjar genast diskutera dag för bröllopet. Det framgår att Axel och Alma vill att bröllopet ska ske i Åbo, men som vi i efterhand vet blev det i stället Finska kyrkan i Stockholm

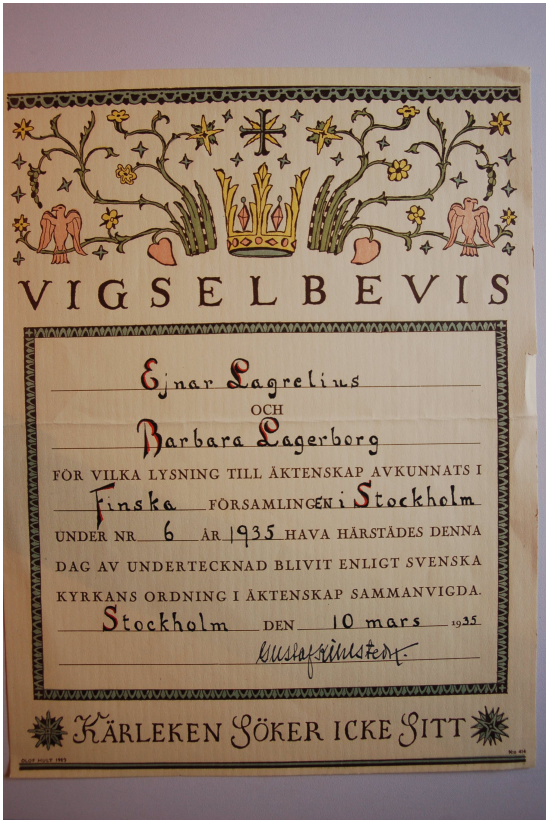
VIGSELBEVIS

Ejnar Lagrelius
OCH
Barbara Lagerberg
FÖR VILKA LYSNING TILL ÄKTENSKAP AVKUNNATS I
Finska FÖRSAMLINGEN i Stockholm
UNDER NR 6 ÅR 1935 HAVA HÄRSTÄDES DENNA
DAG AV UNDERTECKNAD BLIVIT ENLIGT SVENSKA
KYRKANS ORDNING I ÄKTENSKAP SAMMANVIGDA.
Stockholm DEN 10 mars 1935
Gustaf Sundén
KÄRLEKEN SÖKER ICKE SITT

I dagböckerna som farfar Axel förde märks att han redan från början var mycket förtjust i Barbara och att de fortsättningsvis hade en mycket bra relation, vilket inte alltid helt gillades av min farmor och faster. Under knappt ett år var man så ett mer etablerat par innan förlovningen - hon var ju 27 och han 39, så det var ju inte mycket att vänta med. Bröllopet gick av stapeln 10/3 1935 i finska kyrkan.

Hur blev då förändringarna i Barbaras liv efter giftermålet? Jo, förändringarna startade redan när förlovningen var bestämd: hon sade upp sig från sitt arbete för att planera sitt liv som gift. Det framgår att hon inte på något sätt känner saknad över att lämna yrkeslivet för att bli hemmafru. Brudparet bosatte sig i översta våningen på Riksbankens Sedeltryckeri där Einar var chef och Barbara fick vara med och styra planeringen av den nybyggda lägenheten på Skillinggränd 2 redan under förlovningstiden, och det på ett väldigt unikt sätt som senare återkommit i bostäder hon varit med om att planera eller renovera. Mer om det senare.
En fin representationslägenhet blev det med tre sällskapsrum i fil, barnkammare, jungfrukammare och så vidare.
Barbara startade alltså i viss mån ett gift liv som till stora delar var likt hennes mors. Stor barnproduktion och tillgång till tjänstefolk (inte 10 personer som i Villa Thalatta, men väl 2-3) som hjälpte till med barn, matlagning och städning. När vi senare ofta fick höra att hon ensam tagit hand om och uppfostrat 4 barn tyckte vi väl att det var en viss överdrift.

Men i ett avseende hade hon rätt - pappa Einar var inte särskilt

delaktig. Dessutom hade han mycket aktiviteter på kvällstid -

än var det KAK, Motormännen, Rotary, Timmermansorden eller Sankt Örjans gille bara för att nämna några. Dessutom mycket egen representation och umgänge med Einars far och mor och syster med familj.

Umgängeslivet

Det kanske är på sin plats att beskriva ungängeslivet på Skillinggränd och även på Elgerud. Till mitt stöd har jag de bevarade gästböckerna från hela äktenskapet och även fram till 1995.

Här kommer det väl att förekomma lite ”namndroppningar” (Efter engelskans ”names dropping.”) Einars befattning som chef för Riksbankens sedeltryckeri och aktivt deltagande i Banknote Printers Conference innebar mycket internationella kontakter och besöken från när och fjärran blev många. Då sedeltryckeriet låg i samma hus som tjänstevåningen var det naturligt att representationen skedde där. En av barnen Lagrelius favoriter var en liten engelsman med pliriga ögon bakom runda goggles och en buskig mustasch vid namn Mr Knops. (Av oss kallad ”Knoppen”.) Han var mera road av att skoja med oss än att konversera med tråkiga bank- och tryckargubbar.

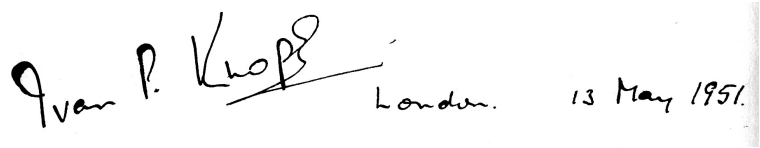

För gubbar var det i stort sett bara. Några blev dock personliga vänner och då kom även hustru och ibland barn med. Bland dem var familjen Enschede från Holland som ofta var hos oss. Man var ofta på Elgerud och var även med och fiskade kräftor med stor förtjusning.

En avsevärd del av besökarna var pappa Einars gamla ungkarlsbekanta - många av dem fortfarande ogifta och som på något sätt tillhörde den utökade familjen. Där fanns den gamle husdoktorn Dr Hübinette som hade skött den äldre generationen. En annan var Viktor Ankarcrona som vi barn

envisades med att kalla Ankar Viktorcrona i något infall av baklängestalande. Einar var kraftigt engagerad i utbrytningen av Motormännen ur KAK tillsammans med Sture Lindgren som då innebar att hans fru Astrid och han finns på många ställen i gästböckerna. Kommer ihåg henne då man fick böcker av henne med dedikation, något som jag förstås inte har förstått att uppskatta förrän mycket senare.

Vardagsrum, matsal och ”kinesiska rummet” Skillinggränd

En ständigt återkommande gäst i samma kaliber som de gamla ungkarlarna var Torborg (Toba) Widebeck som varit farfar Axels sekreterare i många år, en till det yttre lite ”snörpig” ungfröken, men otroligt varm och trygg person för oss barn i det ibland lite turbulenta hemmet.

Hon fanns med jul, påsk, Valborg och ofta däremellan både i staden och på landet. Hon var den som läste sagor för oss och löste många bagatellartade konflikter mellan oss utan att föräldrarna behövde bli inblandade.

Toba på besök på Elgerud

Dans i matsalen på Skillinggränd.

Man skulle kunna göra denna uppräkning oändlig, men jag avstår och återkommer till gästböckerna i ett annat sammanhang.

Trubaduren Bo Setterlind spelar på kalas

Barbara i festblåsa

Den obändiga energin och kreativiteten

Men Barbaras kreativitet var det inget fel på: Under förkrigstiden en livlig kommunikation och trafik till Finland med besök hos och av släktingar. Från Vinterkriget intensifierades trafiken med transit av krigsbarn och deltagande i frivilliga luftskyddet och bilkåren. Det senare gav en inspiration att vara aktiv på gaspedalen med ett körsätt som höll i sig så länge hon körde bil, och det var länge, men det är en annan historia.

Einar har senare beskrivit den här tiden som att ha levt i ett genomgångsläger. På landstället Laggars i Rönninge som var byggt för en ungkarl med hushållerska fanns nu förutom 4 egna barn även ett antal andra liksom barnsköterskor vilket föranledde uppförande av två baracker som inköptes från militärförråd. Dom var halvrunda i böjd masonit och med två avdelningar och ett halvmånformat avträde mellan dessa.

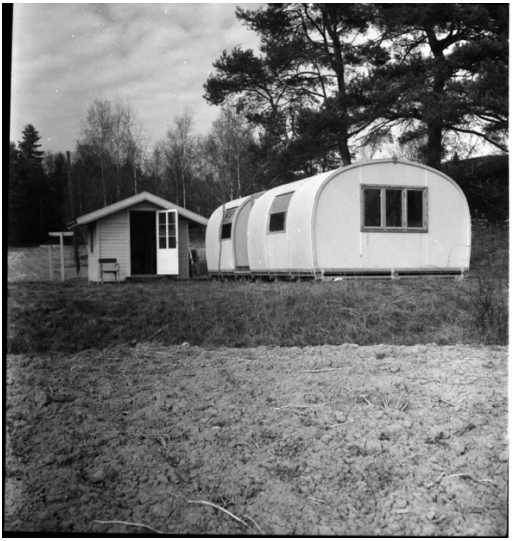

Busspaviljongen på Laggars

Byggnaden kallades snart för bussen och överlevde till slutet på 50-talet som lekstuga uppe vid Elgerud. Sedan tog rötan kål på masoniten.

Barbara med flyttad buss bakom stora granen.

Under kriget var Barbara engagerad i luftskyddet och var dessutom ambulansförare vilket passade henne körstil. För sin insats under kriget som förmedlare av hjälp och andra insatser fick hon diplom.

Till Fru Barbara Lagrelius

ämlikt 12 § Kungl. Maj:ts luftskyddskungörelse får jag härmed underrätt:
n, att Ni såsom uttagen för sjukvårdstjänst inc
nna luftskyddet i Stockholms luftskyddsområde *vid luftskyddstillstånd* har
tring och vidare instruktioner inställa Eder Kungsholmsgatan 30

, som i allmän kungörelse meddelas angående inmönstring av aktiv persoı
llmänna luftskyddet.

Denna underrättelse skall på betryggande sätt förvaras och gäller vid luftsl
nd såsom order att efterkommas vid laga påföljd.

Stockholm den 13 nov. 1939.

Barbara skaffade sig snart en egen bil- en fransk småbil av märke Rovin modell D2 som såg ut som en uppochnedvänd tvålkopp. I Frankrike kom den i skatteklass 2CV. med 2 cylinders boxermotor och 425 cc 11 hk.

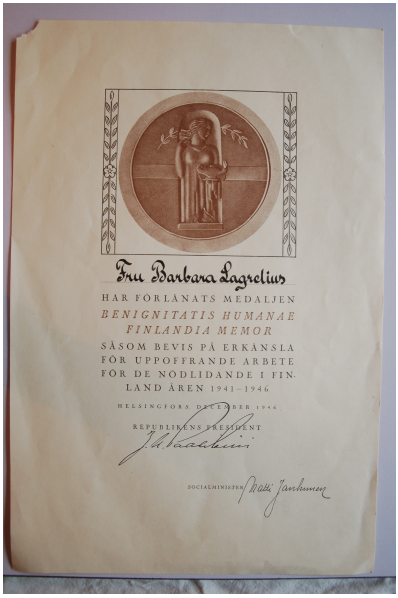
Fru Barbara Lagrelius
HAR FÖRLÄNATS MEDALJEN
BENIGNITATIS HUMANAE
FINLANDIA MEMOR
SÅSOM BEVIS PÅ ERKÄNSLA
FÖR UPPOFFRANDE ARBETE
FÖR DE NÖDLIDANDE I FIN-
LAND ÅREN 1941–1946
HELSINGFORS DECEMBER 1946
REPUBLIKENS PRESIDENT
SOCIALMINISTEN

. Det finns Rovin D2 i Sverige som visas på Chaparral Museum. Den hade en sufflett och tygdörrar och var förstås iskall på vintern.

Motorn var ju inte stor och inte fartegenskaperna heller även om hon alltid körde med gaspedalen (som verkligen såg ut som en spik) i botten. Vi fick uppleva att hon försökte att köra ifrån en ilsken schäfer som sprang vid sidan och försökte tränga sig in genom tygdörren. Hon fick freda sig med att dunka på hunden med ett tillhygge i form av handväska eller liknande.

Detta var vid Österängs torp, ungefär där Uttringe gårds väg övergår i Sandbäcksvägen idag.
I denna bil forslades förutom barn (alla i det enda sätet - förarsätet) kungspudel och ibland hönsfoder. Hon hade nämligen övertalat Einar att starta ett hönseri i den gamla ladugårdsbyggnaden. Förutom äggproduktion även avel av kycklingar och försäljning av 6- och 8-veckors kycklingar till Stockholms restauranger - då en läcker specialitet som knappast går att uppbringa i Sverige idag. Einar var snabb att inhandla äggkläckningsmaskiner och konstruerade också en liten termostatstyrd maskin som användes för olika tester och experiment.
Ett återkommande problem när man skördade med slåttermaskin på åkrarna var att fasanhönorna inte lämnade sina ägg när maskinen körde över henne som en massiv giljotin. Kvar blev många halv-ruvade ägg som snabbt lades i den lilla äggkläckaren. I många år fanns på Elgerud med omnejd mängder av halvtama fasaner som t.o.m. blev hinder i trafiken. Maskinen lånades även ut till forskningsresanden Sten Bergman som gärna ville se fortplantning bland sina paradisfåglar och lyckades också någon gång.
Hon växte ju snart ifrån detta charmiga fordon, men man måste komma ihåg att den inte riktigt orkade upp för Uttringe-backen med full last.

Den nya blev en Fiat 500 Topolino Stationsvagn. Den var verkligen byggd på konceptet Station Wagon med skåpet byggt i trä. Det var en väldigt kompakt MPV som den skulle ha kallats idag. Det byggdes en låda i masonit som passade precis där bak när man fällde baksätet och tog in genom taket när man skulle forsla höns eller får. Den dög även som ambulans med förlängningsskiva från matbordet som bår när jag brutit benet och måste till sjukhuset.

Elgerud med Fiat Toppolino Station Wagon

Att hämta och lämna barn och deras kompisar vid Rönninge station var en återkommande sysselsättning långt upp i våra

tonår. Det blev med tiden allt större bilar, men åkeriverksamheten var fortfarande densamma. Hämta och lämna var en stor andel.

Mot slutet av 50-talet blev hönseriet nedlagt pga. urusel ekonomi och svårighet att hitta lämplig personal.

Tiden som företagare

Nu var det Einar som kom med kreativa idéer: Han ville in i kemisk-tekniska branschen och prövade sig fram till ett finurligt mycket milt ytaktivt ämne som var lämpat i samband med sköljning vid fotoframkallning. Man kan väl påstå att inte kunderna stod på rad.
I stället kom han över en agentur som tillverkade hemstöpta ljus: Riddarhus och man startade alltså i Ladugården ett ljusstöperi och anställde två på gården boende damer att arbeta med detta. Det var en mera framgångsrik idé, och bland kunderna fanns Kungliga slottet, NK och andra fina kunder och

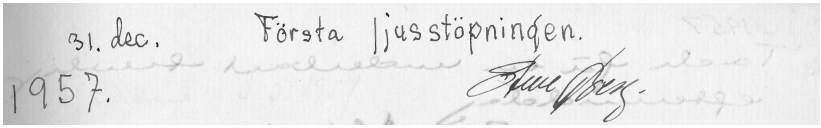
31. dec. Första ljusstöpningen.
1957.

kvalitén var utmärkt. Einar som chefskemist hade prövat ut den bästa stearin/paraffin-blandningen i ett egenkonstruerat ministöpkar. Dessutom efter noggrant efterforskning på plats ordnat ljusvekar från det mörkaste katolska Tyskland. De mest eftertraktade ljusen var de färgade.

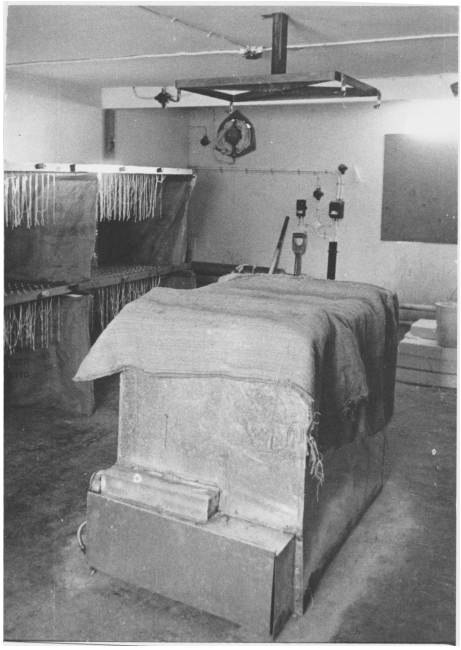

Stöpkar och ramar med vekar

De färgade, som kunde beställas i anpassade kulörer till dukar och servetter. Mycket exklusivt men knappast lönande. Barbara och sedermera stod även jag i viss utsträckning för distribution. På sikt också en förlustbringande affär så verksamheten lades ner på 70-talet.

Barbara inredde under denna period vinden på ladugården till en shop, som var mycket populär, men även här var man inte så bra på idén med affärer: köpa billigt och sälja dyrt.
Efter att verksamheten lagts ner hyrdes lokalerna ut och där fanns ett tag ett T-shirts-tryckeri och sedan de expanderat och flyttat verksamheten till Trosa, hyrdes lokalerna ut som lager, hobbylokal för bilbyggare, tills vi själva tog över huset som eget buffertlager för att härbärgera familjens prylar i samband med flyttar.

Ljus-shopen

Man ska ju inte tro att Barbara någonsin förde en stillsam hemmafrutillvaro, med barnpassning, kafferep och cocktail-

partys eller en stilla stickning framför brasan till kvällen. Mera gick hon in med liv och lust i alla möjliga projekt. Ett som jag vill återkomma till var hennes egenartade stil vid planering och inredning av hus och lägenheter.
Det började med Skillinggränd 2 - våningen där hon var med vid planeringen av rumsfördelningen. Ett badrum låg mellan tamburen och barnkammaren med ingång från bägge håll vilket gjorde det till ett ofta använt genomgångsrum. Denna rumsdisposition upprepades vid ombyggnaden av Elgerud. På övre botten var den inbyggda balkongen redan på 20-talet ombyggd till badrum. Dålig isolering gjorde att det blev återkommande frysskador och läckage där, så vid ombyggnaden 1950 gjordes en omfördelning - halva föräldrasovrummet och badrummet fusionerades till en övre hall med flygel och så småningom även TV. Av ett litet tvättrum och en garderob gjordes då ett nytt badrum med dusch och badkar (under snedtak så att man slog huvudet). Men för att komma in i gästrummet som var den resterande delen av det gamla sovrummet måste man ta sig genom det nya badrummet (som dessutom hade en högre golvnivå för att åstadkomma golvfall, vilket innebar att gäster ofta snubblade och brakade rakt in i duschen.) Men det tog inte slut med det: när Vingårdas

övervåning byggdes om första gången blev även där badrummet genomgångsrum, vilket senare ändrades vid hennes flytt dit 1982 efter massiv påverkan av hennes 4 barn och en del bekanta.

Släktforskningen

Ett annat mega-projekt var ju hennes släktforskning, där hon tagit över sin fars mantel och delade också i viss mån detta intresse med Einar. Hon hade dock ett en helt annat intensitet i sin verksamhet - hon skrev till alla olika arkiv och var också långa tider på arkiv i Stockholm, Uppsala och Vadstena och kunde vara borta veckovis. Det blev hyllmeter av kollegieblock med anteckningar med olika släktgrenar på både Lagrelius- och Lagerborg-sidorna.
När hon ändå var i gång kunde hon inte låta bli att ta reda på lite släktled till vänner och bekanta också. Och visst hittade

hon nya och okända släktingar som hon också blev bekant med på vägen.
Hon hade hört talas om ett dataprogram för släktforskning, (DIS), så undertecknad fick i uppdrag att inhandla en persondator och installera programmet. Det gick till en början ganska bra att mata in de uppgifter som samlat på sig under många, långa sittningar på läns- och stadsbibliotek.
Med tiden upptäckte hon att det inte passade hennes temperament att mata in uppgifterna i programmet så det gjordes till lite del av mig men till absolut största delen av barnbarnet Lotta Löfberg. Till slut var det en matris bestående av över 2000 individer och med släktled tillbaka till 1200-talet. Idag finns ju möjligheten att hämta uppgifter från Sveriges kyrkböcker via Internet, så stora delar finns nu verifierade och försedda med referenser. Arbete pågår fortfarande.

Med åren blev det allt mer tydligt att det var 12 års åldersskillnad mellan Einar och Barbara och när han fick en liten stroke 1969 märktes det ännu mera tydligt. Hon kände sig allt mer bunden, då han hela tiden ville ha reda på var hon var p g a sin egen oro. Det fanns trådbunden intercom mellan stora huset, verkstaden och fotolabbet i källaren, men om Barbara ville vara i växthuset fanns det ingen förbindelse. Han skaffade en Walkie Talkie som hon hela tiden vara tvungen att göra kommunikationsprov med vilket inte alls passade hennes temperament. Tänk så glad han skulle ha varit om dagens mobiltelefoner funnits.
När han sedan tacklade av och avled vid 82 års ålder 1977, var Barbara bara 70, men sorgen tog trots att det blev en lättnad, mycket hårt på henne och hon blev för en tid ganska passiv.

Livet efter Einar

Det innebar bland annat att hon släppte julfirandet ifrån sig vilket varit en självklarhet i alla år trots vuxna barn, och kunde sedan erkänna att det blev bra även så.
Efter att några år ha bott ensam i det stora huset, sålde hon det och flyttade in i Vingårda nere vid stora vägen. På ett för henne typiskt sett kunde hon inte tänka sig att bo i den renoverade undervåningen utan byggde om den övre efter eget huvud utan tanke på att man med stigande ålder får besvär med trappor. Planeringen blev också i vanlig ordning med ett badrum som genomgångsrum vilket väl var tredje gången i rad. Försök att avråda blev förstås snart förkastade liksom andra praktiska planeringsförslag.
Det blev så också tvunget att till slut installera en trapphiss så att hon kunde ta sig från carporten till lägenheten.

Tillvaron som änka blev ganska snart lika aktiv som tidigare: Kontakten med många barnbarn fyllde stor del av hennes tid. Dessutom hade hon ett stort umgänge där också flera andra änkor ingick. När man lyssnade på deras konversation, speciellt den mellan Lisa Levin och Barbara kunde man tro att de ständigt var oense, men när jag frågade om det var så meddelade Lisa att nu hade de ingen äkta man att krångla med så fick de då häva lite aggressioner över varandra.
Främst var dock umgänget med Ingrid Wallin viktigt. De satt och löste korsord tillsammans varje fredag och drack under många år hembryggt vin med lite varierande smak. De hade också "matlag" tillsammans ofta med mat lagad av Saga Sahlström, den eviga hjälpen och sociala stöttan. Hon kom till familjen 1942 då min syster Maria föddes och hon gjorde ett så bra intryck att de bestämde sig för att skaffa ett barn till. Så sade hon i alla fall till mig och tillskrev sig äran av att jag alls kom till. Hon bildade sedan i mitten på 40-talet själv familj och

fick egna barn. Det föll sig också så att de flyttade till Trädgårdsmästarbostaden

vid Elgerud ett hus som var i ett ganska miserabelt skick med dålig standard, men som de renoverade på ett utmärkt sätt och med visst stöd från Barbara som utlovade finansiering som Einar inte var informerad om och inte heller ville stå för. Det blev till slut så att vi barn fick gå in och betala ett badrum. Visserligen fick vi så småningom tillbaka pengarna men det var ju en hel del turbulens kring detta. Det var inte första gången Einar blev överkörd.

Det här var ju ett exempel på Barbaras specialitet som hon själv var lite stolt över och det var att presentera "fait accompli" och som alltid retade gallfeber på Einar. Det här var ju en del av vår vardag som vi barn har upplevt på lite olika sätt, men där jag som 30-åring allt mer förstod Einars reaktioner, för han utmålades ofta i situationer som denna som "the bad guy" och Barbara som motsatsen. Jag vet att mina systrar inte alltid hade samma uppfattning.

Einars benämning på bland annat detta fenomen var "lagerborgskt beteende", vilket är en omskrivning av att man

inte ger "raka puckar" utan gärna går omvägar och inte alltid säger hela sanningen och kanske också lite intrigerande. Vi hade någon gång diskussion om förhållande till sanning och Barbara var helt inne på att det var OK med "vita lögner" och att det inte var nödvändigt att säga hela sanningen. Barbara var ju den äldsta av systrarna och det var väl också hon som i många avseenden angav tonen.
Ett av hennes mest påtagliga epitet var hennes omåttliga gästfrihet mot både släkt och andra. Huset och matbordet var öppet för alla och hon mådde som bäst när huset var fullt - det var det mest positiva med de lagerborgianska livsstilen. Det här var likväl ett drag som Einar med sin djupt borgerliga uppväxt inte alltid uppskattade. Han kände sig ofta lite utanför i dessa sammanhang. Inte så att han ogillade kalas med hade mycket synpunkter på formerna.
Genom åren är det många som har gästat familjen och då inte bara den månghövdade släkten. Direkt efter kriget var det många som kom från den krigshärjade kontinenten och det talades många språk. En del var Einars yrkesmässiga kontakter men även många bekanta till familjen Lagerborg. Dessutom som sagt en strid ström från Finland - än var det släktingar som kom för kortare eller längre tid - än var det krigsbarn som transiterades och ibland kom på återbesök efter några år. Sedan var det finska barnflickor och hembiträden som stannade kortare eller längre tid. Här var ju Elgerud och Laggars förutom den stora våningen på Skillinggränd nyckeln till att så många kunde tas emot och umgänget med alla barn var ju också stimulerande för oss yngre.
Genom alla år har dock kontakten med Finland varit väldigt viktig. Så länge fadern Rolf levde åkte hon över ganska ofta och sedan blev de årliga besöken på landstället Löfkulla allt viktigare, även när hälsan började svikta och barnbarnet Lotta fick köra bilen. Hon kände sig mycket delaktig i renoveringen av framför allt Ladugården där hon byggde sig en lägenhet i

gamla fårstallet. Hon tog åt sig äran av mycket i den svängen, men det var Helena som fick betala kalaset, vilket Helena berättade för oss bakom tummen. Den senaste samlingen med de tre andra systrarna var i samband med hennes 80-årsdag 1987. Tyvärr råkade då Teodora falla och skada sig allvarligt vilket inom kort tid ändade hennes liv.
Här blev åter systrarnas anknytningen till Finland tydlig: I samband med Helenas begravning 2001 och jordfästningen av hennes aska så kom även askan av Teodora och sedermera även askan av Susannas första man O.A. Hammarström att sänkas i jorden längs "Kärleksstigen."
Barbaras hälsa blev från början av 90-talet långsamt sämre då hon trots rökslut fick en KOL (kroniskt obstruktiv lungsjukdom), vilket till slut blev en tillvaro med syrgasbehandling i hemmet och hon avled på julafton 1995.

Hon ligger begravd i släkten Lagrelius familjegrav på Norra Kyrkogården i Solna.

Sägner om Barbara ”på byn.”

För att på ett bättre sätt karakterisera mor Barbara måste man nog dra en del berättelser och historier framför allt om hur hon gjorde sig känd som lite av en ikon i Rönninge, som den kraftfulla personlighet hon hade.
Min hustru berättade långt senare att det var ett söndagsnöje att se hennes bil tömmas på ett stort antal ungdomar från säten och bagageutrymme på Rönninge station.
Minns också att hon ofta stannade när hon såg någon fotgängare på väg till station och frågade om hon fick bjuda på skjuts. Det är nog inte så vanligt idag - man skulle väl antagligen bli misstänkt för att ha onda planer.
En annan gång var hon inne på posten och skulle skicka kläder till mig under min första termin i Wien: Hon berättade då högt och brett om att det var långkalsonger i paketet eftersom rummet jag hyrde var kallt och inte kunde värmas upp då kakelugnen skadats i den senaste jordbävningen. Detta har jag senare fått relaterat för mig av en av dem som stod bredvid.
En annan historia handlar om hennes relation till ”Rödskägg”, Åke Johansson som var en del av byns a-lag och som gjorde sig omöjlig för att han gärna trakasserade och attackerade damer och flickor i centrum. När Barbara passerade ställde han sig upp och hälsade: God dag fru Lagrelius. Hon ingav respekt hos de flesta.
De flesta av hennes jämnåriga är ju numera bortgångna, men barnen till dessa har berättat en del lustiga episoder.
Vid ett tillfälle gick hon rakt in på den gamla mjölkcentralen och trängde sig före med orden: Det gör väl ingenting att jag går före – utan att vänta på något svar.
När en kassörska på posten ville ha en legitimation av henne blev hon utskälld med att: Skulle jag behöva en legitimation -

ni känner ju mig, varefter kassörskan snabbt vek sig och uträttade det som var aktuellt.
En annan egenhet var hennes bilkörning som med åren blev allt vådligare; bland annat på grund av försämrad syn. Hon ville absolut inte tillstå detta. Det var med mycket oro man såg henne fräsa iväg med bil iförd träskor och Lovika-vantar samtidigt som man visste att hon hade krökta lill- och ringfinger på bägge händerna (s.k. Dupytrants kontraktur.) detta medförde att hennes kontakt med ratten bara var två till tre fingrar på varje hand och med hala yllevantar emellan. När jag frågade om hon såg skyltarna, svarade hon att det gör Syster Saga. Då ska man veta att Saga aldrig varit i närheten att ta körkort.
I ett desperat och i mors ögon ett elakt initiativ beställde jag tid för ögonkontroll hos en god vän. Han lyckades korrigera hennes synskärpa till 0,5, vilket är den undre gränsen får att köra bil. Hon kom triumferande tillbaka: Där ser du.
Om det nu hade varit bra med det: Fick sedan hör att hon inte ville använda de nya glasögonen då hon tyckte att de var för bra, men hon hade dom på en hylla under ratten om jag skulle komma förbi och till omgivningen meddelade hon att glasögonen var för att lugna mig, fick jag senare höra.
Så hon fortsatte köra som förut med samma utrustning och gärna mitt i vägen - samhället var fortfarande så litet att hennes bill blev igenkänd på långt håll och man mötte henne med största försiktighet. Detta som ett exempel på hennes obändiga personlighet.
En annan ganska framträdande egenhet var att hon hemskt gärna ställde till kalas och sedan med kort varsel bad att man skulle komma och underhålla gästerna. Med då ingick också i potten uppgiften att servera och ibland också att laga maten.
Från Ninni Danielsson fick jag höra ett exempel på Barbaras kreativitet: Hon kom plötsligt och lite sent på att hon skulle på fin middag och rusade in hos Elfriede Kreuer om var byns

hårfrisör för att fixa håret. Elfriede påpekade då att händer och naglar såg förskräckliga ut och erbjöd manikyr, vilket Barbara avvisade med - äsch, jag sätter på vita handskar!
Ett annat exempel på hennes förmåga att förutse svårigheter minns Ninni hur Peppeli tjatade dag ut och dag in om att få en hund (hon tjatade också istadigt om en häst) tills Barbara gav med sig med orden: detta kom att drabba Maria, som hade en allvarlig allergi.

En stolt Tex

Det blev nu inte så allvarligt eftersom pudlar inte är så allergena, men visst fick hon mera besvär. Riktigt illa blev allergin när Tex efterföljdes av pudelvalpen Ruff,

Ruff som valp

vilket ledde till att denna fick lämnas bort. Till saken hör att Maria och jag började i skolan i Rönninge med teorin att det skulle vara bättre för hennes astma och eksem än Stockholm - vi hade både häst och får samt höns på gården. Så hunden var väl en västanfläkt mot övriga djurbesättningen som allegiframkallare.
Ninni påminner också om Barbaras samarbete med två andra starka kvinnor i trakten: Stina Läck och Brita Söderberg på Mariebergs gård. Var och en samt ännu mer tillsammans knäckte de det mest ihärdiga motstånd från gubbar och potentater. Med Brita Söderberg delade hon intresset för släktforskning och hon hjälpte till med faktakontroll i dennas släktkrönikor.

Som en del i Barbaras släktforskning finns en utredning om släktskapet med Alexander Dumas d.y. vilket det ryktats om långa tider i släkten:

Bilaga

Om släktskapet med Alexander Dumas d.y.

Carl Fredrik von Knorring, slut.krigsråd, gift 1:a gången med Anna Renata Lybecker.

Under 19 års äktenskap födde hon 11 barn av vilka endast 4 uppnådde vuxen ålder.

Den äldsta, H. C. Charlotta von Knorring gifte sig med Mamma Barbaras mormors farfar Erik Johan Synnerberg, statsråd.

Nr 6 äldste sonen Frans Henrik von Knorring, major, gifte sig med Blondina Juliana Hornborg vars dotter Eva Anna Blondina gifte sig med Mamma Barbaras morfar Johan Selin, hovrättsråd.

Nr 9 Reinhold Johan von Knorring, verkl.statsråd, gifte sig med Olga Baklisjev. Deras dotter Nadesschda gifte sig 1:a gången med Alexander Narisjkin, från vilken hon blev skild. 2:a gången i Paris med Alexander Dumas d.y.

Utdrag ur André Maurois´ bok: De tre Dumas (Les Trois Dumas) Bonniers, 1961.

Vid 25 års ålder 1849 träffade Dumas d.y. i en lysande med sedeslös krets, bland den ryska aristokratin, som vid den tiden utgjorde en skönhetens ambassad, Furstinnan Nadesjda Narisjkin. Hennes väninnor voro Maria Kalergis och dennas kusin Lydia Nesselrode. De samlade i sina salonger statsmän, författare och konstnärer. I Ryssland hade tsaren, deras äkta män och deras familjer påtvingat dem en viss försiktighet. I Paris släppte de sig lösa.

Tillsammans utgjorde de en treklöver av bländande slaviska skönheter.

Lydia Nesselrode , f. Zakrevski, fick infallet att bli Dumas d.y.:s älskarinna. Dumas erövrade inte utan blev snarare erövrad och vilt förälskad. Hon blev emellertid i mars 1851 enleverad av sin make Dimitri

Nesselrode, som förde henne bort från Paris för att göra slut på hennes lättsinniga leverne. Dumas följde efter dem genom Europa med vid gränsen till det ryska Polen blev han stoppad. Hans bortavaro räckte nästan ett år. Först 1852 fick han genom Nadesjda Narisjkin beta att Lydia Nesselrode brutit förbindelsen med honom.

"Moralisten uppställer principer, men slumpen och lidelsen åsidosätter dem". Medan Dumas d.y. i sina skådespel fördömde äktenskapsbrottet hade han själv ingått förbindelse med en gift kvinna och stulit henne från hennes man. Även denna gång var det en ryska och furstinna. Nadesjda von Knorring, som var av baltisk (sic! Mamma Barbaras anmärkning) härkomst och dotter till en hög ämbetsman, "en grönögd siren", var 26 år när hon tog Dumas till älskare. Efter en kort och lössläppt ungdomstid hade hon blivit den gamle furst Alexander Narusjkins barnhustru. Det disharmoniska äktenskapet hade gjort henne till en otillfredsställd och disharmonisk människa. Hon hade varit Lydia Nesselrodes väninna, förtrogna och medbrottsling. Hon var uttråkad av att vistas i ikonernas skugga och tvekade därför inte att lämna allt för att leva ett äktenskapligt samliv med den unge Alexander Dumas. När hon rymde från Moskva lämnade hon emellertid inte kvar vare sig sin lilla dotter Olga Narisjkin eller sin makes släktjuveler.

"Vad jag älskar hos henne", skrev Dumas d.y. till George Sand, "är att hon så helt är kvinna från tårna till det innersta av sin själ". I fysiskt avseende utövar hon en stark dragningskraft på mig. Hon äger rena linjer och vackra former. Med sin ambrafärgade hy, sina tigrinneklor, sitt långa rävröda hår och sjögröna ögon passar hon mig precis." ----- "Jag njuter av att skapa om denna vackra varelse, som har fördärvats av sitt land, sin uppfostran, sin miljö, genom sitt koketteri och framför allt sitt sysslolösa liv."

Nadesjda var tvungen att en gång om året bege sig till S:t Petersburg, dels för att förnya sitt tillstånd att vistas i utlandet, dels för att få ut sina personliga inkomster. Dumas ville gifta sig med henne, men hennes man vägrade att låta skilja sig från henne. Tsaren ogillade skilsmässor bland aristokratin och Narisjkin ansåg att en sådan skulle medföra att hans dotter Olga berövades en del av de rikedomar till vilka hon var den enda arvingen.

Mamma Barbaras kommentarer: Egendomligt nog kallas Narysjkin varken i Wasastiernas eller Elgenstiernas ättartavlor för furste utan bara Kollegiesekreteraren.

Narysjkin dog 26/5 1864 (dödförklarades av tsaren?), Nadeschda och Dumas gifte sig 31/12 1864.

Teodora, Susanna, Helena, Barbara Lagerborg

Barbara Lagrelius minnen med egna ord

(Delvis i telegramstil – troligen för senare utvidgning.)

En elvaårings upplevelser under röda upproret 1918 i Finland.

Hangö, Finlands sydligaste udde en badort under somrarna, tyst och stilla på vintern.

En dag i januari då vi kom till skolan stod två män med röda armbindlar och gevär med påskruvade bajonetter och hindrade oss från att komma in. Skolan är stängd!

Min bror, två av hans kamrater och jag bildade en "vit" armé. Vi hade svärd av trä och på mitt stod det amazonen B.

Maten började tryta. Potatis fanns ej, vetemjöl, kött inte heller. Vår huvudsakliga kost bestod av saltströmming och jordärtskockor, som mamma kommit över, samt en säck med hårda sura skorpor.

Familjen var stor, mamma, pappa och fem barn 12 till fyra år, kokerska, husa, barnsköterska samt gårdskarlens dotter som lagade, lappade och sydde om kläder.

Mamma var förutseende. Hon hade i god tid köpt en ko. Den stod hos åkare Sjöberg i hans stall. Varje morgon skickades min bror och jag till dem för att hämta mjölken. Fru Sjöberg kunde konsten att mjölka.

En dag i februari kom Sjöberg med häst och släde och hämtade mamma, min bror och mig. Vi skulle till lantgårdarna som låg i närheten av vår sommarvilla i Bromarv. Det var en mycket kall vinter, så färden gick över isarna men tog dock flera timmar i anspråk. Vi satt djupt nedbäddade i pälsar och fällar. På gården Reknby (?) slaktade man ett får för vår räkning. Vi stod bredvid och fick i uppdrag att röra i blodämbaret för att blodet ej skulle koagulera. Därav skulle bli blodplättar mm. Mycket annat fick vi också köpa. Så hela botten av släden var fullpackad. Så småningom bar det av hemåt i mörkret, obekvämt var det ty vi måste ha benen utsträckta. Gudskelov somnade vi snart. Häst och åkare hittade tillbaka trots mörkret. Så kom vi in till staden och då väckte mamma oss, beordrade oss att skratta och prata, som om vi varit
på en liten lusttur. Vi hann hem strax före klockan nio, det magiska klockslaget då
utegångsförbudet trädde i kraft.

Vintern var mycket kall, havet utanför vår villa låg tillfruset miltals. Vi gjorde utflykter med sparkstötting till de ganska avlägsna öarna Gustaf

Adolf och Gustafsvärn, där vi roade oss med att klättra i de gamla ruinerna av forten som varit i bruk under 1600- och 1700-talen.
Men trots allt blev tiden lång då vi inte hade skolan.
Av det röda väldet märkte vi inte så mycket. Chefen för de rödas stab var en lokal
byggmästare, som några år tidigare under mammas ledning byggt om vår villa. Han hade fortfarande en fruktansvärd respekt för henne. Då mamma behövde ett pass för att åka till Helsingfors fick jag följa med henne till staben, där den lille mannen utan att blinka underdånigt lydde hennes order under utstötande av ideliga: Jo, doktorinnan!
En gång då mamma inte var hemma kom två gubbar på husundersökning och tog med sig socker, mjöl etc. som fanns gömt i källaren. Då hon kom hem och fick höra vad som hänt, ringde hon rasande ilsken till staben och befallde dem att genast skicka tillbaka det som de stulit. Och det kom omgående tillbaka.
Så kom våren så sakteliga. Den 3 april 1918 (ett datum som jag aldrig glömmer) vaknade vi tidigt av flygplansbuller över hustaket. Planen hade tyska järnkorset under vingarna. Och då vi sänkte blickarna mot horisonten över havet såg vi ett trettiotal tyska krigsfartyg. Vi rusade till föräldrarna och väckte dem med denna sensationella nyhet. Vår aktiva mamma skickade min bror och mig till vännerna som bodde inne i staden, och som därför inte hade fått nyheten. Jag hade bara hunnit en liten bit på väg, då flera oerhört kraftiga explosioner hördes
från hamnen. De röda hade sprängt telegrafstationen och två ryska båtar. Jag minns att mitt hjärta bankade hårt, att jag stannade och tvekade, skulle jag återvända eller fortsätta? Min respekt för mamma var starkare och rädslan för att kallas feg outhärdlig, alltså fortsatte jag.
Efter några timmar vimlade det av tyska soldater i staden, hälsade av jublande stadsbor. De röda hade flytt med det enda loket. Nu gällde det att inkvartera så många som möjligt i familjerna. Barnen föstes ihop och vi kunde bereda plats för ett tiotal officerare.
Av en egendomlig slump blev en av de högre officerarna, som bodde hos oss, dagen efter sängliggande med blödande magsår. Han sköttes av min faster som var läkare och mamma trollade fram ägg och grädde, som då ansågs vara den bästa dieten för denna sjukdom. Han utnämndes till platskommendant för Hangö med adjutant och stab.
Min faster avstod en del av sin våning i samma hus och i hennes kök lagades officerarnas mat.
Utanför köket hängde vi tre äldsta och såg med lystna ögon på de stora mörka brödskivorna med söt marmelad på. Naturligtvis fick vi flera goda smakbitar av kocken.

Den lille runde adjutant Köhler var mycket barnkär och då han kom till oss på middag medförde han sötat chokladpulver (ungefär som O´Boy nu). Detta torra pulver lades upp på glasassietter för var och en. En liten, liten hög. Det var en himmelsk njutning.
Så småningom drog tyskarna vidare och den 16 maj tågade Mannerheim in i Helsingfors och de vita hade med stöd av tyskarna vunnit.
Fem år 1930-35. (Skrivet 21/3 1990)
Charterresa till Stockholm maj 1930
Stockholmsutställningen
Solsångaren, utsikten etc. Reuters entusiasm
Hemvägen över Gotland
Reuters förslag om sekreterarplats omkring midsommar; Den nye arbetsgivaren.
Tillträde 1 augusti. Skeppsbron, lånad bostad Engelbrektsgatan 33.
Lycklig mor över Teo. Balettkåren genom kammarrättsrådet Cygnaeus och John Forsell.
Helinackordering på Riddargatan. Olanders (?) kr. 150:-
Valborgsmässoafton, Mamma dog 1/5. Kollegernas reaktion. Hem till begravningen.
Uppsagd 1/6 1931. Teo utnämnd till Premiärelev.
Ovannämnde Cygnaeus hustru skaffade mig ett relativt enkelt jobb hos Svenska Tändsticks AB. Sortering av aktiekuponger insända till bankerna på grund av svinnet vid tidigare års utbetalningar.
(Varje aktiebrev innehöll ett ark kuponger. Varje år bestämdes vid bolagsstämman hur mycket en sådan kupong var värd. Ägaren gick till banken, som lämnade ut pengar mot ett undertecknat kvitto, vilket banken skickade till firman tillsammans med de makulerade kupongerna. Firman i sin tur skickade kvittona till taxeringsnämnden senast 1 februari påföljande år.
De högsta cheferna fick lyfta sina dividender direkt i firmans kassa och kupongerna
makulerades av springpojkarna. HAN erbjöd sig att hjälpa till. Det var lätt gjort att stoppa några nävar omakulerade i fickorna.)
Händelseförloppet:
Befordrades till chef för Kreuger & Toll aktiekuponger. Två unga flickor under mig.
Efterträdde en ung man och fortsatte den journal som han påbörjat. Det var inte mycket att föra in, men då och då droppade en bunt aktiekuponger in från diverse banker. Den bifogade ”lappen” var undertecknad med diverse vanliga namn såsom Karlsson, stud. eller Svensson, Dir.

Jag vände mig till K &T:s kassör och vi undrade t.ex. hur en studerande kunde vänta ända till november/december med att lyfta flera hundra kronor som han kunde ha fått ut i juli.
Så plötsligt en dag kom en ”lapp”. Stilen tyckte jag såg bekant ut. Det vara bara att jämföra varje bokstav med journalen som låg framför mig på skrivbordet. Det var hans stil. Jag rusade ner till kassören.
Det var som att röra om i ett getingbo. På grund av Ivar Kreugers utsatta ställning våren 1932 kontaktades inte polisen utan en privatdetektiv.
(Hjälpte honom) Han med stort H fanns på Storliens Högfjällshotell där han avhämtades och ”syddes in” på sjukhus på grund av syfilis.
(Misstankar mot mig.)
Den 13 mars 1932 sköt Ivar Kreuger sig i Paris. Polisen fick veta om stölden på ca 160.000:-.
Han och medbrottslingen dömdes till minst två års fängelse.
Hela personalen sammankallades och fick avsked. Men jag, vars lön höjts till det dubbla, fick stanna tills jag fick ett nytt jobb.
Depression!
I augusti 1932 blev jag tysk korrespondent hos Helios-Henkel ute i Midsommarkransen. Där gjordes tvättmedel mm och min uppgift var att med hjälp av en av Sveriges första räknemaskiner beräkna vad varje paket hade kostat i framställning. Tysk grundlighet!
Där stannade jag till hösten 1934 då jag åkte till Åbo till min far för att ordna med min utstyrsel.
I mars 1935 gifte jag mig.
(27/11 1991 kl 19)
Rönninge 1933 första gången

Två okända samt Barbara, Alma, Axel och Ruff

Idyll. Stinsen. Trädgårdsmästare Skåning(?)
Elgerud 19906-07. Byggmästare Eriksson
Vingårda 1987 Vatten från sjön pump.
Axel Lagrelius lockades av vännen Kalle Ramström, gift med den äldsta av 12 syskon af Klintberg från Vretaberg , att köpa sig en tomt Uttringe 1:89. Flera av de 12 byggde sig villor vid Uttrans norra strand: Bergsbacke, Ängen (?) (Björnbo), Sjövreten, Åsen, Hellamsdal, Eke, vid den s.k. Sjövretsvägen. Ingrid K drunknade 19/12 1907 då hon skulle rädda sin make Magnus Walin, som gått ner sig på sjön Uttran.

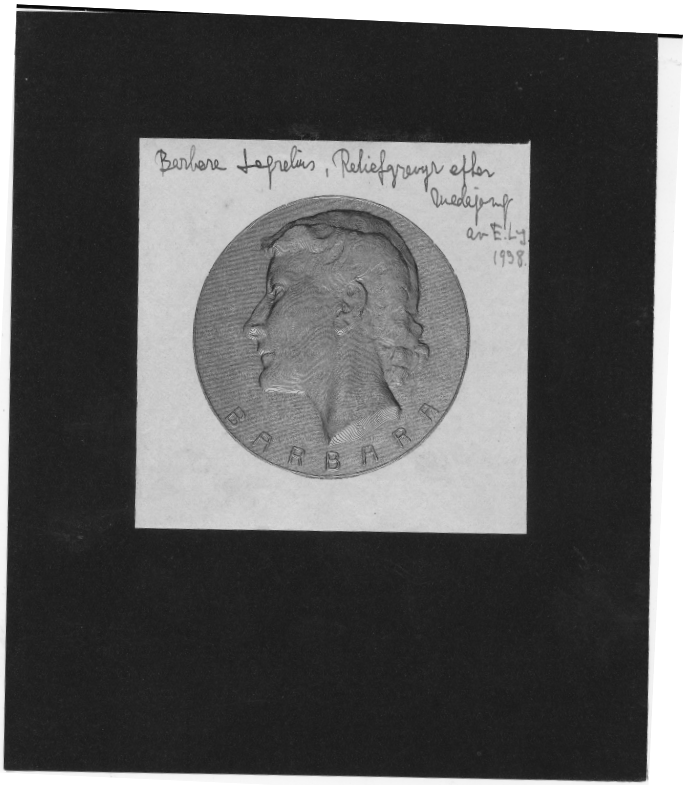

Svärfar Axel köpte sedermera även det s.k. Källdalen (Uttringe 1:308). En gulmålad villa i två våningar, som i flera år användes som sommarvistelse för min svägerskas familj. Dess tidigare ägare var Gösta Åkerstedts farfar som närmast anlade en fin fruktträdgård, som skyddades av trädgårdsmästare i bostad i närheten, men även hade boskap och jordbruk med en tillhörande stor hage.
Under berget fanns en fin källa vars vatten bland annat användes till stortvätt i en tvättstuga på platsen. Dricksvatten hämtades av alla på gården.
Laggars (Funkisvillan) avstyckat från Uttringe 1:57, byggdes 1932 av byggmästare Eriksson d.ä. med hjälp av sonen m.fl. Arkitekt var David Dahl. Dit flyttade jag som nygift. Tjuvlarm.
Ingen brydde sig.
Hönsgumman Anna som ville se Trafiken. Katten på lördagar när Axel kom. Mina Hansson tog död på ohyran vägglöss i Vingårda. Vackert hem. Edvin körde senare sopor.

Det fanns många trevliga hästdragna fordon före bilarna, både hjul och medar. En gång vårt ”allt i allo” Axelsson körde mig till station med släde (under kriget). Finns nu på Torekällberget.
Fagerås inköptes (Uttringe 1:90). Huset avstyckades. Vagnbod, stall, ladugård och hönshus behölls. Under kriget hade vi både kaniner, gäss och får för födans skull.
På gamla dagar 1959 flyttade vi för gott till Elgerud. Då satte vi igång med framställning av handstöpta ljus i 14 år. Dyrtider satte in, folk sparade på dyrare handstöpta ljus och köpte maskintillverkade.
Min man dog 1977. Folk- och änkepension räckte inte till underhåll. Två ungdomar köpte Elgerud 27000 m2 efter att jag fått Vingårda avstyckat. Efter några år sålde de det till en byggmästare som nu fått tillstånd att uppföra hus för äldreboende, 16 st 3 rum och kök, 4 separata villor, samt gamla Elgerud och gästhus med bibliotek, totalt 22 bostäder. Ritningarna har visats på kommunkontoret. Om intresse finns kan arbetet snart inledas. Välkomna.

Förord.....2
Var ska man börja? 3
Uppväxten 4
Flytten till Stockholm 10
Förälskelsen 11
Umgängeslivet 18
Den obändiga energin och kreativiteten 22
Tiden som företagare 29
Släktforskningen 33
Livet efter Einar 35
Sägner om Barbara ”på byn.” 40
Bilaga 44
Barbara Lagrelius minnen med egna ord (Delvis i telegramstil – troligen för senare utvidgning.)....47
[1]

[1]